

गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा (तेस्रो संशोधन) नियमावली

२०७६

प्रदेश सभा सचिवालय

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०७६

प्रस्तावना: गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा १९४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सभाले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यी नियमहरूको नाम “गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०७६” रहेको छ ।
(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को (यसपछि मूल नियमावली भनिएको) नियम २ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम २ को खण्ड (च) को सट्टा देहायको खण्ड (च) राखिएको छ:-
च) “पदाधिकारी” भन्नाले सभामुख, उपसभामुख, प्रदेश सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने राजनीतिक दलका संसदीय दलका नेता, प्रदेश सभामा विपक्षी दलको नेता, संसदीय दलका उपनेता, सत्ता पक्षको प्रमुख सचेतक, विपक्षी दलको प्रमुख सचेतक, सभापति, , दलका सचेतक र प्रदेश सभाको सचिवलाई सम्भन्नु पर्छ ।
३. **मूल नियमावलीको नियम ३ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम ३ को उपनियम (३) मा रहेको जानकारी भन्ने शब्द पछाडी “प्राप्त भएकै दिन” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
४. **मूल नियमावलीको नियम ४ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम ४ को सट्टामा देहायको नियम ४ राखिएको छ:
४. **सदस्यको उपस्थिति:** प्रत्येक सदस्यले बैठक कक्ष बाहिर राखिएको पुस्तिका वा विद्युतीय हाजिर उपकरण (डिजिटल एटेन्डेन्स मेसिन) मा बैठक सुरु हुनु एक घण्टा अगाडिदेखि बैठक चल्दा सम्म उपस्थिति जनाई सक्नुपर्नेछ ।
५. **मूल नियमावलीको नियम १५ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम १५ मा रहेको “लेखिएकोमा बाहेक सदस्यले” भन्ने वाक्यांश पछाडी “विधेयक दर्ता वा अन्य” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
६. **मूल नियमावलीको नियम १८ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम १८ मा रहेको “राष्ट्रिय धुन बजेपछि” भन्ने वाक्यांश पछाडि “सभामुखले घोषणा गरे सँगै” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
७. **मूल नियमावलीको नियम १९ मा संशोधन :** मूल नियमावलीको नियम १९को खण्ड (भ) मा रहेको “विद्युतीय उपकरण” भन्ने वाक्यांश पछाडि “सभाको मर्यादा प्रतिकुल हुनेगरी” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।

८. मूल नियमावलीको नियम २३ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २३ को उपनियम (१) मा रहेको “आवश्यक सम्झेमा” भन्ने वाक्यांश पछाडि “प्रस्ताव प्रस्तुतकर्ता सदस्यसँग” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
९. मूल नियमावलीको नियम २४ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २४ को उपनियम (४) मा रहेको “बैठकको राय बुझी” भन्ने वाक्यांश भिकिएको छ ।
१०. मूल नियमावलीको नियम २७ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २७ को उपनियम (२) मा रहेको “यसरी निर्णयको निमित्त प्रस्तुत प्रस्तावमा हुन्छ र हुन्न भन्ने मतको संख्या यकिन गरी अभिलेख राख्नुपर्ने छ” भन्ने वाक्य भिकिएको छ ।
११. मूल नियमावलीको नियम ३३ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ३३ मा रहेको “बैठकको राय बुझी” भन्ने वाक्यांश भिकिएको छ ।
१२. मूल नियमावलीको नियम ३५ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ३५ को उपनियम (२) मा रहेको “संविधानको धारा १८४” भन्ने वाक्यांश पछाडि “उपधारा (२)” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
१३. मूल नियमावलीको नियम ३६ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम ३६ को उपनियम (२) को सट्टामा देहायको उपनियम (२) राखिएको छ :
- (२) प्रदेश प्रमुखबाट गरिएको सम्बोधनको लागि प्रदेश प्रमुखमा धन्यवाद ज्ञापन गर्न सभामुखले सभामा धन्यवाद प्रस्ताव पेश गर्नेछ र उक्त प्रस्तावलाई बैठकमा निर्णयार्थ प्रस्तुत गर्नेछ ।
- (२) मूल नियमावलीको नियम ३६ को उपनियम (३) भिकिएको छ ।
१४. मूल नियमावलीको नियम ३७ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ३७ मा रहेको “सभाले” भन्ने शब्दको सट्टामा “सभामुखले” भन्ने शब्द राखिएको छ ।
१५. मूल नियमावलीको नियम ४१ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ४१ को उपनियम उपनियम (१) को सट्टामा देहायको उपनियम (१) राखिएको छ :
- (१) मुख्यमन्त्रीसँग महिनामा एक पटक र अन्य मन्त्रीसँग पन्ध्र दिनमा एक पटक सभामुखले कार्यव्यवस्था परामर्श समितिको सल्लाहमा प्रश्न सोध्न तथा उत्तर दिनको लागि समय तोक्नेछ ।
१६. मूल नियमावलीको नियम ४८ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ४८ को उपनियम (१) को खण्ड (छ) मा रहेको “मिथ्या व्यक्ति” भन्ने वाक्यांशको सट्टामा “मिथ्या अभिव्यक्ति” भन्ने वाक्यांश राखिएको छ ।

१७. मूल नियमावलीको नियम ६० मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ६० को उपनियम (४) मा रहेको “प्रयोजनका लागि” भन्ने वाक्यांश पछाडि “प्रदेश मामिला” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।

१८. मूल नियमावलीको नियम ६२ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ६२ को उपनियम (१)को खण्ड (अ) को सट्टामा देहायको खण्ड (अ) राखिएको छ :

(अ) मन्त्रपरिषद्को कुनै निर्णय वा कुनै कारवाही सम्बन्धी विषयमा छलफल गर्दा राष्ट्रिय सुरक्षा, अखण्डता वा कूटनीतिक सम्बन्ध जस्ता संवेदनशील विषयहरूमा आँच आउन सक्ने भनी मन्त्रपरिषद्बाट प्रमाणित गरिएको विषय समावेश भएको,

१९. मूल नियमावलीको नियम ९९ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ९९ मा देहायको उपनियम (१क) थप गरिएको छ :

(१क) उपनियम (१) बमोजिमको सूचना सचिवाले प्रत्येक सदस्यलाई सोही दिन दिनुपर्ने छ ।

२०. मूल नियमावलीको नियम १०९ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १०९ मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थप गरिएको छ :

तर सरकारी विधेयक प्रस्तुतकर्ता मन्त्री स्वयं उपस्थित हुन असमर्थ रहेमा मुख्यमन्त्रीले तोकेको अन्य मन्त्रीलाई विधेयक प्रस्तुत गर्न सभामुखले अनुमति दिन सक्नेछ ।

२१. मूल नियमावलीको नियम ११८ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम ११८ को सट्टामा देहायको नियम ११८ राखिएको छ :

११८. निर्देशन दिन सकिने : सभामा विचाराधीन रहेको कुनै विधेयकलाई विधायन समितिमा पठाउँदा वा विधायन समितिमा विचाराधीन रहेको अवस्थामा पनि विधेयकको परिधि वा मूल उद्देश्यलाई विस्तृत गर्न वा कुनै विशेष प्रावधानलाई समावेश गर्न वा नगर्न सभाले विधायन समितिलाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।

तर त्यस्तो निर्देशन विधेयकको मूल भावना विपरीत हुनु हुँदैन ।

२२. मूल नियमावलीको नियम १२६ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १२६ को उपनियम (१) को सट्टामा देहायको उपनियम (१) राखिएको छ :

(१) सभाबाट पारित विधेयक सभामुखले प्रमाणित गरी संविधानको धारा २०१ को उपधारा (१) बमोजिम प्रमाणीकरणको लागि प्रदेश प्रमुख समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

तर आफुले अध्यक्षता गरेको बैठकबाट पारित विधेयक उपसभामुखले प्रमाणित गर्न यस उपनियमले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) मूल नियमावलीको नियम १२६ को उपनियम (४) पछाडि देहायको उपनियम (५) थपिएको छ :

- (५) उपनियम (१) बमोजिम प्रदेश प्रमुख समक्ष पेश भएको विधेयक प्रदेश प्रमुखले १५ (पन्ध्र) दिन भित्र प्रमाणिकरण गरी त्यसको सूचना यथासम्भव चाँडो प्रदेश सभा दिनु पर्नेछ ।
२३. मूल नियमावलीको नियम १३२ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १३२ को उपनियम (१) मा रहेको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश भिकिएको छ ।
२४. मूल नियमावलीको नियम १४५ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १४५ को सट्टा देहायको नियम १४५ राखिएको छ :
- १४५ समिति गठन गर्न सकिने : संविधानको धारा १९३ बमोजिम प्रदेश सभाको कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न, प्रदेश सरकारलाई सभा प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन, सरकारबाट भए गरेका कामकारवाहीको अनुगमन र मूल्यांकन गरी आवश्यक निर्देशन वा राय सल्लाह दिन समेतका लागि विषयगत समिति र विषेश समिति गठन गर्न सकिने छ ।
२५. मूल नियमावलीको नियम १४६ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १४६ को क्रम संख्या १ मा रहको “कानून तथा न्याय सम्बन्धी विषय” भन्ने वाक्यांश पछ्याडि “मूख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
- (२) मूल नियमावलीको नियम १४६ को क्रम संख्या २. मा रहको “प्रादेशिक संवैधानिक आयोगका प्रतिवेदन” भन्ने वाक्यांश पछ्याडि “महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन” भन्ने वाक्यांश थप गरिएको छ ।
२६. मूल नियमावलीको नियम १४८ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १४८ को उपनियम (१) को सट्टामा देहायको उपनियम (१) राखिएको छ :
- (१) सभामुखले कार्य व्यवस्था परामर्श समितिको परामर्शमा सभाको सहमति लिई नियम १४६ बमोजिमका प्रत्येक समितिमा पदेन सदस्य सहित बढीमा पन्ध्र जना सदस्यहरु मनोनयन गर्नेछन् ।
- (२) मूल नियमावलीको नियम १४८ को उपनियम (१) पछ्याडि देहायका उपनियमहरु (१क) र (१ख) थप गरिएको छ :
- (१क) मूख्यमन्त्री र सामाजिक विकास मन्त्री प्रदेश मामिला समिति, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्री विधायन समिति, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री, भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्री, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्री र भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्री अर्थ तथा विकास समितिको मताधिकार सहितको पदेन सदस्य हुनेछन् ।
- (१ख) सम्बन्धित दलको सिफारिसमा सभामुखले दलबाट समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने सोही दलको सदस्यको फेरवदल गर्न सक्नेछ ।
२७. मूल नियमावलीको नियम १५१ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १५१ को सट्टामा देहायको नियम १५१ र नियम १५१क राखिएको छ :

१५१. विषयगत समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) नियम १४६ मा तोकिए बमोजिम आफ्नो कार्यक्षेत्रको परिधिभित्र रही प्रत्येक विषयगत समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) सभाले समितिमा पठाएको विधेयकको विधायन समितिले दफावार छलफल गर्ने र सहमति भए अनुसार विधेयकमा संशोधनको सिफारिस गर्ने ।
- (ख) मन्त्रालय, निर्देशनालय र अन्तर्गतका निकायको नीति तथा कार्यक्रम, स्रोतपरिचालन, व्यवस्थापन र अरू यस्तै क्रियाकलापको मूल्याङ्कन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र समुचित टिप्पणी, सिफारिस र निर्देशन सहितको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्ने,
- (ग) मन्त्रालय, निर्देशनालय र अन्तर्गतका निकायको राजस्व र व्यय सम्बन्धी अनुमानको जाँच गरी वार्षिक अनुमान तयार गर्ने तरिका, वार्षिक अनुमानमा निहित नीतिको सट्टा अपनाउन सकिने वैकल्पिक नीति र वार्षिक अनुमानमा रहेको रकममा के कति किरफायत गर्न सकिन्छ भन्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र आफ्नो राय सहितको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्ने,
- (घ) मन्त्रिले सरकारको तर्फबाट बैठकमा समय-समयमा दिएका आश्वासनलाई पूरा गर्न प्रदेश सरकारद्वारा के-कस्ता कदम उठाइएका छन् सो सम्बन्धमा अध्ययन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (ङ) विषयसँग सम्बन्धित सरकारी निकायको सार्वजनिक सम्पत्तिको हिनामिना भए, नभएको अध्ययन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने र बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (च) सभाद्वारा प्रत्यायोजित अधिकार अन्तर्गत बनाइएको नियम संविधान, सम्बन्धित ऐन, प्रचलित कानून बमोजिम बनेको छ वा छैन र सरकारद्वारा प्रचलित ऐन, नियम अनुरूप काम भए गरेको छ वा छैन भन्ने विषयमा मुल्यांकन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- (छ) प्रदेश सरकारद्वारा समय-समयमा गठन हुने छानबिन आयोग/समिति र जाँचबुझ आयोग/समितिद्वारा प्रस्तुत प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अनुगमन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक राय, सल्लाह र निर्देशन दिने,
- (ज) मन्त्रालय, निर्देशनालय र अन्य निकायबाट सम्पादन भएका कामको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने,
- (झ) बैठकले सुम्पेको अन्य काम गर्ने, र
- (ञ) समितिको सिफारिसमा सभामुखबाट अनुमोदित बजेट र कार्यक्रमको अधीनमा रही आफ्नो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम विषयगत समितिले कार्य सम्पादन गर्दा सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निर्देशनालय, आयोग र निकायका प्रतिनिधि र आवश्यक परे तत् तत् विषयका विशेषज्ञसँग समेत छलफल गर्न सक्नेछ ।

(३) विषयगत समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्र अन्तर्गतको जिम्मेवारी सु-व्यवस्थित ढङ्गले बहन गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक कार्यविधि कार्ययोजना र कार्यतालिका बनाई लागू गर्न सक्नेछन् ।

(४) सार्वजनिक लेखा समितिले सभामा पेश गरिएको महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेरुजुको जाँच गरी महालेखा परीक्षकद्वारा भएगरेका काम कारबाही र सो सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायबाट हुनु पर्ने काम कारबाही कानून सङ्गत र औचित्यपूर्ण तवरबाट भए नभएको सम्बन्धमा समेत अध्ययन गरी आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(५) समितिको कार्य सम्पादनको सिलसिलामा समितिका सदस्यले सभामुखको पूर्व स्वीकृती लिई आवश्यक स्थानको भ्रमण गर्न सक्नेछन् ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम स्वीकृति माग गर्दा त्यसरी भ्रमण गर्नुपर्ने कारण स्पष्ट खुलाईएको हुनुपर्नेछ ।

(७) यस नियम बमोजिम समितिले बैठकमा प्रस्तुत गर्नु पर्ने वार्षिक प्रतिवेदन वार्षिक अनुमान पेश हुनु अगावै र अरू प्रतिवेदन जुनसुकै समयमा प्रस्तुत गर्न सक्नेछन् ।”

१५१क. प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्दा ध्यान राख्नु पर्ने विषय : (१) विधायन समितिले प्रत्यायोजित व्यवस्थापन उपर छलफल गर्दा देहायका विषयलाई समेत ध्यानमा राख्नु पर्नेछ :-

- (क) ऐनद्वारा प्रत्यायोजित अधिकार अन्तर्गत प्रदेश सरकारले बनाउनु पर्ने नियम बनाएको छ वा छैन,
- (ख) संविधान वा ऐनको उद्देश्य अनुरूप नियम बनेको छ वा छैन,
- (ग) ऐनले तोके बमोजिमका विषय नियममा परेका छन् वा छैनन्,
- (घ) कुनै कर लगाउने वा उठाउने कुरा नियममा परेको छ वा छैन,
- (ङ) ऐनले प्रत्यायोजित गरेको व्यवस्था अनुसार बनेको नियमले अदालतको क्षेत्राधिकारमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले हस्तक्षेप गर्छ वा गर्दैन,
- (च) संविधान वा ऐनले स्पष्ट रूपमा त्यस्तो कुनै अधिकार प्रदान नगरेको कुनै व्यवस्थाको सम्बन्धमा नियम पूर्वप्रभावी छ वा छैन,
- (छ) प्रदेश सचिवालय वा अन्य सरकारी कोषबाट नियममा कुनै खर्च व्यहोर्नु पर्छ वा पर्दैन,
- (ज) संविधान वा ऐनद्वारा प्रदत्त अधिकारको सीमाभित्र नियम छ वा छैन,

- (भ) त्यस्तो नियम प्रकाशन गर्न र प्रदेश सभा सचिवालय समक्ष पेश गर्नमा अनावश्यक ढिलाइ गरिएको छ वा छैन, र
- (ज) त्यस्तो नियमको अभिप्राय स्पष्ट गर्नका लागि कुनै स्पष्टीकरण आवश्यक पर्छ वा पर्दैन ।
- (२) समितिले सभामा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दा देहायका विषय समेत समावेश गर्न सक्नेछ :
- (क) उपनियम (१) मा उल्लेख भएदेखि अतिरिक्त कुनै नियम पूर्ण वा आंशिक रूपमा खारेज वा संशोधन गर्नुपर्ने देखिएमा त्यसको कारण सहितको सिफारिस, र
- (ख) मन्त्रीले प्रदेश सरकारको तर्फबाट सभा वा समितिमा समय-समयमा दिएका आश्वासनलाई पूरा गर्न प्रदेश सरकारद्वारा के-कस्ता कदम उठाइएका छन् सो सम्बन्धमा अध्ययन गरी सम्बन्धित निकायलाई दिएका निर्देशन ।
- (३) उपनियम (२) बमोजिमको प्रतिवेदनमा कुनै नियमसँग सम्बन्धित अरु विषयको जानकारी सभालाई गराउनु पर्ने देखिएमा सो विषय समेत प्रतिवेदनमा खुलाउनु पर्नेछ ।
- (४) उपनियम (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदनमा सभामुखले उपयुक्त ठहर्‍याए बमोजिम कुनै सदस्यले संशोधन पेश गर्न सक्नेछ ।
- (५) समितिले प्रस्तुत गरेको प्रतिवेदन र त्यसमा कुनै संशोधन पेश गरिएको भए सो विषयमाथि छलफल गर्न सभामुखले दिन र समय तोक्नेछ ।
- (६) उपनियम (२) बमोजिमको प्रतिवेदन र संशोधनमाथिको छलफलको क्रममा उठेका प्रश्नको जवाफ सम्बन्धित मन्त्रीले छलफलको अन्त्यमा दिनेछ ।
- (७) संशोधनमा निर्णय भएपछि प्रतिवेदनका सिफारिस अवस्थानुसार प्रस्तुत रूपमा वा स्वीकृत संशोधन सहित निर्णयार्थ सभामा प्रस्तुत गरिनेछ ।
- (८) उपनियम (७) बमोजिमको निर्णयको जानकारी सचिबले सम्बन्धित मन्त्रीलाई दिनेछ ।
- (९) सभाले पारित गरेको समितिका सिफारिसलाई सम्बन्धित मन्त्रीले कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) उपनियम (९) बमोजिम सिफारिस कार्यान्वयन गर्ने क्रममा संशोधन वा खारेज गरिएका नियमको जानकारी सम्बन्धीत मन्त्रीले प्रदेश सभालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
२८. मूल नियमावलीको नियम १५३ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १५३ मा देहायको उपनियम (३) थप गरिएको छ :
- (३) समितिहरूको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कार्यकक्ष, बजेट लगायतका अन्य व्यवस्था कार्यव्यवस्था परामर्श समितिको निर्णयानुसार सचिवालयले मिलाउने छ ।

२९. मूल नियमावलीको नियम १५६ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १५६को उपनियम (१) मा रहेको “यस परिच्छेदमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक” भन्ने वाक्यांश भिकिएको छ ।

३०. मूल नियमावलीको नियम १५८ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १५८ को उपनियम (१) मा रहेको “सभापतिले” भन्ने शब्दको सट्टामा “जेष्ठ सदस्यले” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

३१. मूल नियमावलीको नियम १६६ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १६६ को उपनियम (१) को सट्टामा देहायको उपनियम (१) राखिएको छ :

(१) सभाद्वारा प्रत्यायोजित अधिकार बमोजिम बनाइएका नियम, विनियम, कार्यविधि, निर्देशिका तथा जारी गरिएका आदेश वा सूचनाहरू प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन गरी त्यस्तो नियम, विनियम, कार्यविधि, निर्देशिका आदेश वा सूचनाको आवश्यक प्रति सम्बन्धित मन्त्रीले एक हप्ताभित्र सचिवालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । त्यस्ता नियम, विनियम, कार्यविधि, निर्देशिका, आदेश वा सूचनाको बारेमा विधायन समितिले जाँचबुझ र अध्ययन गरी सभामा प्रतिवेदन पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) मूल नियमावलीको नियम १६६ को उपनियम (२) पछाडि देहायको उपनियम (३) थप गरिएको छ :

(३) अन्य विषयगत समितिले समेत सरकारका काम कारवाहीको जाँचबुझ तथा अध्ययन गरी सम्बन्धित मन्त्रालयलाई तत्काल निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु प्रदेश सरकार एवं सम्बन्धित मन्त्रालयको दायित्व हुनेछ ।

३२. मूल नियमावलीको परिच्छेद २१ मा संशोधन : मूल नियमावलीको परिच्छेद २१ पछाडि देहायको परिच्छेद २१.क थप गरिएको छ :

परिच्छेद -२१.क

प्रदेश लोक सेवा आयोगका पदाधिकारी पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव

१८२क. प्रदेश लोक सेवा आयोगका पदाधिकारी विरुद्धको प्रस्ताव : (१) संविधानको धारा २४४ बमोजिम नियुक्त प्रदेश लोक सेवा आयोगका पदाधिकारीले कानूनको गम्भिर उल्लंघन गरेको आधार र कारण खुलाई प्रदेश सभामा तत्काल कायम रहेको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको एक चौथाई सदस्यले पद मुक्त गर्ने सम्बन्धि प्रस्ताव पेश गर्ने सूचना सचिव वा निजले तोकेको अधिकृतलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको प्रस्ताव प्राप्त भएपछि सचिव वा निजको अनुपस्थितिमा तोकिएको अधिकारीले सभामुख समक्ष पेश गर्नेछ । त्यस्तो प्रस्ताव दर्ता भएको मितिले सात दिनपछिको कुनै बैठकमा छलफल हुने गरी सभामुखले दिन र समय तोक्नेछ ।

(३) प्रदेश सभाको अधिवेशन चालु नरहेको अवस्थामा उपनियम (१) बमोजिमको प्रस्ताव पेश गर्ने सदस्यले त्यस्तो प्रस्ताव दर्ता भएको मितिले बढीमा पन्ध्र दिनभित्र बैठक बस्ने गरी

संविधानको धारा १८३ को उपधारा (३) बमोजिम अधिवेशन आह्वान समेतको माग गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम अधिवेशन आह्वान गरिएको अवस्थामा त्यस्तो अधिवेशन प्रारम्भ भएको तीन दिनभित्रको कुनै बैठकमा पद मुक्त गर्ने सम्बन्धी प्रस्ताव उपर छलफल हुने गरी दिन र समय तोकिनेछ ।

(५) उपनियम (२) वा (४) बमोजिम तोकिएको दिन र समयमा सभामुखले नाम बोलाएपछि प्रस्तावक सदस्यले पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव बैठकमा प्रस्तुत गर्नेछ र निजले चाहेमा प्रस्ताव पेश गर्नु अघि वक्तव्य दिन सक्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम प्रस्ताव पेश भएपछि सभामुखले सो प्रस्तावमा छलफल हुने समयावधि निर्धारण गर्नेछ र सो छलफल समाप्त भएपछि सभामुखले त्यस्तो प्रस्तावलाई नियम १८२ख बमोजिमको छानबिन समितिमा पठाउनेछ ।

(७) उपनियम (१) बमोजिम पद मुक्त गर्ने सम्बन्धी कारवाही प्रारम्भ भएपछि आरोपित पदाधिकारीले त्यस्तो कारवाहीको टुङ्गो नलागेसम्म आफ्नो पदको कार्य सम्पादन गर्न पाउने छैन ।

१८२ख. छानबिन समिति : (१) संविधानको धारा २४४ बमोजिम नियुक्त पदाधिकारी विरुद्ध पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव पेश गर्नुपर्ने आधार र कारण विद्यमान भए-नभएको सम्बन्धमा छानबिन गरी सिफारिस गर्ने प्रयोजनका लागि प्रदेश सभामा एक छानबिन समिति रहनेछ ।

(२) छानबिन समितिमा बढीमा ७ (सात) जना सदस्य रहने छन् ।

(३) छानबिन समितिको गठन सम्बन्धी प्रस्ताव कार्यव्यवस्था परामर्श समितिको परामर्श लिई सभामुखले बैठकमा पेश गर्नेछ ।

(४) छानबिन समितिका सदस्यले आफूमध्येबाट समितिको सभापति चयन गर्ने छन् ।

१८२ग. छानबिन समितिको कार्यविधि : (१) नियम १८२क बमोजिम पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव प्राप्त भएपछि छानबिन समितिले यथाशीघ्र कारवाही प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम समितिको कारवाही प्रारम्भ भएपछि आरोपित पदाधिकारीलाई सात दिनभित्र लागेको आरोपको सफाई पेश गर्ने उचित मौका दिई आवश्यक अनुसन्धान गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम पेश गरेको सफाई सन्तोषजनक नभएमा वा तोकिएको म्याद भित्र त्यस्तो पदाधिकारी आफै उपस्थित भई कुनै सफाई पेश नगरेमा छानबिन समितिले आफ्नो सिफारिस सहितको प्रतिवेदन सभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

(४) छानबिन समितिले आफ्नो कारवाही प्रारम्भ गरेको मितिले बढीमा तीन महिनाभित्र सिफारिस सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) पद मुक्त गर्ने सिफारिस समितिले आफ्नो आन्तरिक कार्यविधि आफै व्यवस्थित गर्नेछ ।

१८२घ. छानबिन समितिको प्रतिवेदन : (१) छानबिन समितिले आफ्नो सिफारिस सहितको प्रतिवेदन सभामा प्रस्तुत गर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमाथि बैठकमा छलफल हुने दिनको कम्तीमा दुई दिन अगावै सो प्रतिवेदन सबै सदस्यलाई वितरण गरिनेछ ।

१८२ड. छानबिन समितिको प्रतिवेदनमाथि विचार : (१) सभामुखले तोकेको दिन र समयमा छानबिन समितिको सभापति वा निजको अनुपस्थितिमा समितिको जेष्ठ सदस्यले समितिको प्रतिवेदनमाथि विचार गरियोस् भनी बैठकमा प्रस्ताव पेश गर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्रस्ताव पेश भएपछि सो प्रतिवेदनमाथि बैठकमा छलफल हुनेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम छलफल हुँदा कुनै सदस्यले सो प्रतिवेदनमा संशोधन पेश गर्न वा कुनै विशेष कुराको सम्बन्धमा पुनः छानबिन गर्न प्रतिवेदनलाई छानबिन समितिमा फिर्ता पठाइयोस् भन्ने प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम छानबिन समितिमा फिर्ता पठाइयोस् भन्ने प्रस्ताव स्वीकृत भएमा सो प्रतिवेदन उक्त समितिमा पठाइनेछ र समितिले पनि सात दिनभित्र पुनः छानबिन गरी आफ्नो प्रतिवेदन बैठकमा पठाउनेछ ।

१८२च. छानबिन समितिको प्रतिवेदन स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव : (१) नियम १८२ड.को उपनियम (२) बमोजिम प्रतिवेदन माथि छलफल समाप्त भएपछि वा सोही नियमको उपनियम (४) बमोजिम छानबिन समितिको प्रतिवेदन बैठकमा पुनः प्राप्त भएपछि समितिको सभापतिले वा निजको अनुपस्थितिमा समितिको जेष्ठ सदस्यले समितिको प्रतिवेदनमा उल्लिखित सिफारिस स्वीकृत गरियोस् भन्ने प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्रस्ताव पेश भएपछि सो प्रतिवेदनमा कुनै सदस्यले चाहेमा संशोधन पेश गर्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम पेश भएको प्रस्ताव वा उपनियम (२) बमोजिम पेश भएको संशोधनमाथि संक्षिप्त छलफल भएपछि सभामुखले सबै संशोधन निर्णयार्थ बैठकमा पेश गर्नु पर्नेछ र त्यसपछि प्रतिवेदनमा उल्लिखित सिफारिसलाई निर्णयार्थ बैठकमा प्रस्तुत गरिनेछ ।

(४) कुनै पदाधिकारीको विरुद्धमा यस परिच्छेद बमोजिम प्रस्तुत प्रस्तावमा छानबिन गरी पद मुक्त गर्ने प्रमाणित हुन्छ भन्ने ठहरका साथ पद मुक्त गर्ने सिफारिस समितिले पेश गरेको प्रतिवेदन प्रदेश सभाको तत्काल कायम रहेको सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको दुई तिहाई बहुमतबाट पारित भएमा सम्बन्धित पदाधिकारी पदमुक्त हुनेछ ।

(५) पद मुक्त गर्ने प्रस्तावमाथि सभाको निर्णय सदस्यको दस्तखत सहितको मत विभाजनद्वारा हुनेछ ।

(६) उपनियम (४) बमोजिमको निर्णयको जानकारी सचिवले प्रदेश सरकारलाई दिनेछ ।

(७) पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव पारित भई पदमुक्त भएका पदाधिकारीले पदमा रहँदा कुनै कसूर गरेको भए त्यस्तो कसूरमा प्रदेश कानून बमोजिम कारवाही गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(८) यस परिच्छेद बमोजिम पद मुक्त गर्ने प्रस्ताव पारित भई पदमुक्त भएको व्यक्तिले त्यस्तो पदबाट पाउने कुनै सुविधा लिन र भविष्यमा कुनै पनि सार्वजनिक पदमा नियुक्ति वा मनोनयन हुन सक्ने छैन ।

१८२छ. यसै परिच्छेद बमोजिम हुने : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पद मुक्त गर्ने सम्बन्धी कारवाही यसै परिच्छेदमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

३३. मूल नियमावलीको नियम १८६ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १८६ को उपनियम (१) मा रहेको “र स्वतन्त्र सदस्य” भन्ने वाक्यांश भिकिएको छ ।

(२) मूल नियमावलीको नियम १८६ को उपनियम (२) को सट्टामा देहायको उपनियम (२) राखिएको छ :

(२) संसदीय दलको कार्यालय संचालन सम्बन्धी कार्यकक्ष, बजेट लगायतका अन्य व्यवस्था दलको सदस्य संख्याको आधारमा कार्य व्यवस्था परामर्श समितिको निर्णयानुसार सचिवालयले मिलाउने छ ।

३४. मूल नियमावलीको नियम १९५ मा संशोधन : (१) मूल नियमावलीको नियम १९५ को उपनियम (२) को खण्ड (घ) मा रहेको “सदस्य सचिव” भन्ने वाक्यांशको सट्टा “सचिव” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

(२) उपनियम (२) मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थप गरिएको छ :

“तर आफु विरुद्धको उजुरी उपर छानविन हुँदा सदस्यले समितिको बैठकमा भाग लिन पाउने छैन ।”

३५. मूल नियमावलीको नियम १९६ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १९६ को उपनियम (१) को खण्ड (ग) पछि रहेको (ग) लाई (घ) र (घ) लाई (ङ) कायम गरिएको छ ।

३६. मूल नियमावलीको नियम १९७ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम १९७ को उपनियम (२) मा रहेको “सम्भव भएसम्म” भन्ने वाक्यांश भिकिएको छ ।

३७. मूल नियमावलीको नियम २०० मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २०० को उपनियम (१) को सट्टामा देहायको उपनियम (१) राखिएको :

(१) सभामुखले कुनै कानूनी प्रश्नको सम्बन्धमा मुख्यन्यायाधिवक्ताको राय लिन आवश्यक ठानेमा मुख्यन्यायाधिवक्तालाई सभामा उपस्थित भई लिखित वा मौखिक राय व्यक्त गर्न अनुमति दिनेछ ।

३८. मूल नियमावलीको नियम २०१ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २०१को सट्टामा देहायको नियम २०१ राखिएको छ :

२०१. संवैधानिक निकायको वार्षिक प्रतिवेदन : (१) संविधानको धारा २९४ को उपधारा (३) बमोजिम पेश हुन आएका प्रतिवेदन प्रदेश प्रमुखले मुख्यमन्त्री मार्फत सभा समक्ष पेश गर्न लगाउने छ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम मुख्यमन्त्री मार्फत सभामा पेश भएको प्रतिवेदन सभाले आवश्यक छलफलको लागि सम्बन्धित समितिमा पठाउने छ ।

३९. मूल नियमावलीको नियम २०४ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २०४ को सट्टामा देहायको नियम २०४ राखिएको छ :

२०४. कानूनी राय सल्लाह सम्बन्धी व्यवस्था: (१) सभा वा यसको कुनै समितिको बैठकको काम कारवाहीमा कुनै कानूनी प्रश्न उठेमा तत्सम्बन्धमा कानून शाखा प्रमुखको राय सल्लाह लिइनेछ र सभा वा समिति पक्ष वा विपक्ष भएको कुनै मुद्दा मामिलामा निजले सभा वा समितिको प्रतिनिधित्व समेत गर्नेछ ।

तर सभा वा समितिले सो प्रयोजनका लागि छुट्टै कानूनविद्लाई आमन्त्रण गरी सहयोग लिन यस नियमले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) सभामुख, समितिले सरकारका सचिव लगायत अन्य कर्मचारीसँग लिखित, मौखिक राय सल्लाह लिन सक्नेछ ।

४०. मूल नियमावलीको नियम २०६ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २०६ को सट्टामा देहायको नियम २०६ राखिएको छ :

२०६. पोशाक तथा प्रतिक चिन्ह (लोगो) : (१) प्रदेश सभाका सदस्यहरूको पोशाक कार्यव्यवस्था परामर्श समितिको परामर्शमा सभामुखले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) प्रदेश सभाका सदस्यहरूले प्रयोग गर्ने प्रतिक चिन्ह (लोगो) अनुसूचि ८ बमोजिमको हुनेछ ।

४१. मूल नियमावलीको नियम २०९ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २०९ को सट्टामा देहायको नियम २०९ राखिएको छ :

२०९. बैठकलाई सम्बोधन : (१) राष्ट्रपति, उप-राष्ट्रपति वा प्रधानमन्त्रीले सभालाई सम्बोधन गर्न अनुरोध भई आएमा सभामुखले अनुमति दिनेछ ।

(२) कुनै विदेशी राष्ट्रको राष्ट्र प्रमुख, सरकार प्रमुख, सभामुख वा संयुक्त राष्ट्र संघको महासचिव वा नेपालस्थित संयुक्त राष्ट्रसंघका आवासीय संयोजकले सभालाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकारको सहमति लिई प्रदेश सरकारले अनुरोध गरेमा सभामुखले अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम सम्बोधनको लागि अपनाइने प्रक्रिया कार्य व्यवस्था परामर्श समितिको परामर्शमा सभामुखले तोके बमोजिम हुनेछ ।

४२. मूल नियमावलीको नियम २११ मा संशोधन : मूल नियमावलीको नियम २११ मा रहेको परामर्श र सभाको स्वीकृति लिई भन्ने वाक्यांशको सट्टामा “परामर्शमा” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

४३. मूल नियमावलीको अनुसूचीमा संशोधन : मूल नियमावलीमा रहेको अनुसूची ७ पछाडि देहायको अनुसूची-८ थप गरिएको छ :

अनुसूची- ८
नियम २०६ को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित
प्रदेश सभाको प्रतिक चिन्ह (लोगो)

द्रष्टव्यः यो प्रतिक चिन्ह (लोगो) आवश्यकता अनुसार ठूलो वा सानो आकारको बनाउन सकिनेछ ।
त्यसमा सभामुखबाट निर्धारित रंगको प्रयोग हुनेछ ।

नेपालको संविधानको धारा १९४ बमोजिम गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाको सम्वत् २०७६ साल जेठ २० गते बसेको बैठकले पारित गरेको “गण्डकी प्रदेश, प्रदेश सभा (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०७६” प्रमाणीकरण गर्दछु ।

नेत्रनाथ अधिकारी
सभामुख
मिति : २०७६।०२।२०